

AMOK

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 11 december 2003 *

I mål C-289/02,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Oberlandesgericht München (Tyskland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

AMOK Verlags GmbH

och

A & R Gastronomie GmbH,

om tolkningen av artiklarna 12 EG och 49 EG,

* Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av P. Jann (referent), tillförordnad ordförande på femte avdelningen,
samt domarna A. La Pergola och S. von Bahr,

generaladvokat: J. Mischo,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören M.-F. Contet,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

- A & R Gastronomie GmbH, genom R. Hauff och A. Konradsheim, Rechtsanwälte,
- Tysklands regering, genom W.-D. Plessing och A. Dittrich, båda i egenskap av ombud,
- Österrikes regering, genom E. Riedl, i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom M. Patakia och C. Schmidt, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 19 juni 2003 av:
A & R Gastronomie GmbH och kommissionen,

och efter att den 18 september 2003 ha hört generaladvokatens förslag till
avgörande,

följande

Dom

1 Oberlandesgericht München har, genom beslut av den 25 juli 2002 som inkom till domstolen den 9 augusti 2002, i enlighet med artikel 234 EG ställt en fråga om tolkningen av artiklarna 12 EG och 49 EG.

2 Frågan har uppkommit i en tvist mellan det enligt tysk rätt bildade bolaget AMOK Verlags GmbH (nedan kallat AMOK) och det enligt österrikisk rätt bildade bolaget A & R Gastronomie GmbH (nedan kallat A&R) beträffande ersättning för advokatkostnader när en part har företrätts i rätten av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapsrättsliga bestämmelser

- 3 Rådets direktiv 77/249/EEG av den 22 mars 1977 om underlättande för advokater att effektivt begagna sig av friheten att tillhandahålla tjänster (EGT L 78, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 1, s. 196) (nedan kallat direktivet), som har antagits på grundval av artiklarna 57 i EG-fördraget (nu artikel 47 EG i ändrad lydelse) och artikel 66 i EG-fördraget (nu artikel 55 EG), är inom de gränser och enligt de villkor som fastställs i dess artikel 1 tillämpligt på advokatverksamhet som består av tillhandahållande av tjänster.

- 4 I artikel 4 i direktivet föreskrivs följande:

”1. Verksamhet i samband med företrädandet av en klient i rätten eller hos offentliga myndigheter skall i varje medlemsstat utövas i enlighet med de villkor som fastställts för advokater som etablerat sig i denna stat, med undantag för eventuella villkor som kräver bosättning eller registrering hos en yrkesorganisation i denna stat.

2. Vid utövandet av denna verksamhet skall en advokat iaktta de regler för yrkesmässigt uppförande som gäller i värdmedlemsstaten utan att detta inverkar på hans förpliktelser i den medlemsstat han kommer från

...”

5 I artikel 5 i direktivet föreskrivs följande:

”För verksamhet i samband med företräddandet av en klient i rätten får en medlemsstat kräva av advokater som avses i artikel 1:

...

- att de arbetar tillsammans med en advokat som praktiserar vid rätten i fråga och som vid behov skulle vara ansvarig gentemot denna myndighet eller med en avoué eller procureure som praktiserar där.”

Den nationella lagstiftningen

6 I Tyskland följer det av 91.1 § Zivilprozessordnung (lag om rättegången i tvistemål) i dess lydelse av den 12 september 1950 (BGB1. 1950 I, s. 533) (nedan kallad ZPO) att den vinnande parten i ett mål har rätt till ersättning för sina advokatkostnader från den tappande parten, i den mån de var nödvändiga för att väcka talan eller på vederbörligt sätt försvara sig rättsligt.

7 Advokatkostnadernas storlek beräknas med hjälp av en taxa som anges i Bundesgebührenordnung für Rechtsanwälte (federal förordning om advokatarvoden) av den 26 juli 1957 (BGB1. 1957, I, s. 907) (nedan kallad BRAGO).

- 8 Genom Gesetz über die Tätigkeit europäischer Rechtsanwälte in Deutschland (lag om europeiska advokaters verksamhet i Tyskland) av den 9 mars 2000 (BGB1, 2000, I, s. 182) (nedan kallad EuRAG) har ett flertal direktiv som rör utövandet av advokaters yrkesverksamhet införlivats med tysk rätt. I 28 § EuRAG föreskrivs följande:

- ”1) Inom ramen för domstolsförfaranden liksom inom ramen för administrativa förfaranden till följd av straffbara gärningar, förseelser för vilka föreskrivs administrativa sanktionsåtgärder, tjänstefel eller ämbetsbrott, där klienten inte själv kan väcka talan eller försvara sig, får den europeiska advokaten som tillhandahåller tjänster endast agera som ombud eller försvarare för en klient om det sker i samråd med en advokat (inhemsk advokat).
- 2) Den inhemska advokaten skall ha behörighet att vara ombud eller försvarare vid den ifrågavarande domstolen eller myndigheten. Han skall se till att den europeiska advokaten som tillhandahåller tjänster iakttar principerna för god rättskipning i samband med företrädandet eller försvarandet.
- 3) Om inget annat avtalats mellan de berörda, skall det inte anses föreligga något avtalsförhållande mellan den inhemska advokaten och klienten.

...”

- 9 Vad beträffar kostnaderna för att anlita en inhemsk advokat i den mening som avses i 28 § EuRAG föreskrivs följande i 24a.1 § BRAGO i dess lydelse av den 14 mars 1990 (BGB1. 1990, I, s. 479):

”1) Om advokaten agerar i egenskap av inhemsk advokat i enlighet med 28 § i lagen om europeiska advokaters verksamhet i Tyskland, skall han erhålla en ersättning som motsvarar det arvode för att väcka talan (Prozessgebühr) eller för att åta sig ansvaret för målet (Geschäftsgebühr) som han skulle erhålla om han själv vore ombud. Denna ersättning påförs varje arvode som uppbärs i egenskap av ombud.

...”

Bakgrund till tvisten och tolkningsfrågan

10 I ett mål vid Landgericht Traunstein (Tyskland) mellan AMOK och A&R företrädde det sistnämnda bolaget av en advokat som var etablerad i Österrike. Advokaten hade i enlighet med 28 § EuRAG arbetat i samråd med en advokat som var etablerad i Tyskland. När bolaget A&R hade vunnit målet begärde det att AMOK skulle ersätta dess advokatkostnader.

11 Bolaget begärde ersättning för kostnaderna för den advokat som var etablerad i Österrike i enlighet med den österrikiska taxan. En sådan beräkning leder till betydligt högre kostnader än om BRAGO tillämpas. Därefter begärde bolaget ersättning för kostnader för den advokat som var etablerad i Tyskland med stöd av 24a.1 § BRAGO.

12 AMOK motsatte sig A&R:s yrkande med motiveringen att det inte funnits något behov av någon advokat som var etablerad i Österrike i det ifrågavarande förfarandet, och att dennes samarbete med den advokat som var etablerad i Tyskland således inte heller varit nödvändigt. AMOK gjorde gällande att i ett mål vid en tysk domstol skulle under alla omständigheter den ersättning för kostnader som den tappande parten åläggs att betala beräknas enligt den tyska taxan, eftersom det var den enda taxa som var förutsägbar.

- 13 Beslutet om ersättning för advokatkostnader överklagades till Oberlandesgericht München. Denna domstol har uppgivit att den konsekvent tillämpar principen att en part som är etablerad i en annan medlemsstat och som låter sig företrädas av en advokat som är etablerad i denna stat endast kan kräva att motparten skall ersätta advokatkostnader upp till det belopp som det skulle ha kostat att anlita en advokat etablerad i Tyskland, och, under inga omständigheter, kostnaderna för en i Tyskland etablerad advokat som har samarbetat med den advokat som är etablerad i den andra medlemsstaten.
- 14 Oberlandesgericht München är emellertid osäker på huruvida denna rättspraxis är förenlig med gemenskapsrätten och har därför beslutat att förklara målet vilande och att hänskjuta följande fråga till domstolen för förhandsavgörande:

”Skall artiklarna 49 EG och 12 i EG tolkas så att de utgör hinder för att en nationell domstol beslutar att kostnadsanspråken i en medlemsstat för tjänster som har tillhandahållits av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat i ett mål i den förstnämnda medlemsstaten och för tjänster som har tillhandahållits av en inhemsk advokat som arbetat i samråd med den advokaten högst kan uppgå till det belopp inklusive mervärdesskatt som det skulle ha kostat att anlita en inhemsk advokat.

Den första delen av tolkningsfrågan avseende tillämpningen av den österrikiska taxan

- 15 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att, vad beträffar den första delen, få klarhet i huruvida artiklarna 49 EG och 12 EG samt direktivet skall tolkas så att de utgör hinder för en regel i en medlemsstats rättspraxis enligt vilken den tappande partens skyldighet att ersätta den vinnande partens kostnader för tjänster som tillhandahållits av en advokat som är etablerad i en annan

medlemsstat är begränsad till det belopp som det skulle ha kostat att anlita en advokat som är etablerad i den förstnämnda staten.

Yttranden som inkommit till domstolen

- 16 A&R har gjort gällande att det är oförenligt med artikel 49 EG att begränsa kostnaderna för anlitaandet av en advokat från en annan medlemsstat till vad som följer av den nationella taxan. Denna regel medför att en part som är etablerad i en annan stat i regel kommer att använda sig av en advokat som är etablerad på den plats där den behöriga domstolen finns, vilket har en avskräckande effekt. Regeln leder till att den frihet att tillhandahålla tjänster som advokater från andra medlemsstater åtnjuter begränsas och att deras konkurrensställning skadas. Dessutom begränsas medborgarens rätt att själv välja sin advokat eftersom han eller hon indirekt tvingas att utse en advokat som är etablerad på den plats där den behöriga domstolen finns.
- 17 I förevarande fall skall således den österrikiska taxan tillämpas, särskilt eftersom det följer av regler i den internationella privaträtten att anknytningspunkten för yrkanden om advokatarvoden skall vara den plats där advokaten är etablerad.
- 18 Den tyska regeringen har anfört att en skillnad dock skall göras beroende på huruvida anlitaandet av en advokat från en annan medlemsstat är nödvändigt i den mening som avses i 91.1 § ZPO på grund av målets särskilda natur och specifika omständigheter, som till exempel att det finns behov av att bedöma frågor beträffande rätten i den andra medlemsstaten, eller huruvida anlitaandet av denna advokat endast beror på klientens fria val. I det första fallet skall de ersättningsgilla kostnaderna fastställas i enlighet med den taxa som är tillämplig på den plats där advokaten i fråga är etablerad. Om anlitaandet av advokaten däremot endast var en följd av klientens fria val, såsom i förevarande fall, skall motparten utge ersättning enligt den taxa som är tillämplig på den plats där den behöriga domstolen finns.

- 19 Vad beträffar de ifrågavarande bestämmelsernas förenlighet med friheten att tillhandahålla tjänster har den tyska regeringen föreslagit att bestämmelserna skall jämföras med en säljform enligt den definition som domstolen fastställde avseende den fria rörligheten för varor i domen av den 24 november 1993 i de förenade målen C-267/91 och C-268/91, Keck och Mithouard (REG 1993, s. I-6097; svensk specialutgåva, volym 14, s. I-431). De ifrågavarande bestämmelserna avser nämligen endast en form av utövandet av advokatycket och tillämpas på samma sätt för samtliga advokater som tillhandahåller tjänster i den berörda medlemsstaten, och därmed på ett icke diskriminerande sätt. Dessa bestämmelser omfattas sålunda vid första anblicken inte av tillämpningsområdet för friheten att tillhandahålla tjänster.
- 20 För det fall domstolen skulle anse att bestämmelserna innebär en begränsning av friheten att tillhandahålla tjänster skall detta anses vara motiverat av hänsyn till allmänintresset. Det rör sig om en icke diskriminerande åtgärd som syftar till god rättskipning (se dom av den 12 december 1996 i mål C-3/95, Reisebüro Broede, REG 1996, s. I-6511). Det ankommer nämligen på medlemsstaterna att organisera rättegångsförfarandet och dessa kan således anta lämpliga regler för kostnadsersättning av kostnader. Denna ersättning behöver inte nödvändigtvis vara heltäckande, vilket framgår av de mycket olika system som återfinns i medlemsstaterna.
- 21 Fastställandet av en övre gräns för de ersättningsgilla kostnaderna utgör enligt den tyska regeringen även en proportionell och nödvändig åtgärd för att uppnå en god rättskipning, eftersom detta skyddar den tappande parten i ett mål mot överdrivna och oförutsägbara ersättningsyrkanden.
- 22 Den österrikiska regeringen har till största delen anslutit sig till denna åsikt. Den har också framhållit vikten av att skilja mellan det avtalsförhållande som föreligger mellan advokaten och dennes klient, och de kostnader som den tappande parten i ett mål skall ersätta den vinnande parten för. När det gäller den sistnämnda frågan är det oundgängligt med objektiva rättsliga bestämmelser, vilka,

eftersom det rör sig om en processrättslig fråga, skall hämtas från domstolslandets lag.

23 Det föreligger ingen begränsning av den fria rörligheten för tjänster i den mening som avses i artikel 49 EG eller diskriminering i den mening som avses i artikel 12 EG, eftersom en advokat som är etablerad i Österrike, vad beträffar ersättningen för kostnader för dennes tjänster, kan utöva sitt yrke i Tyskland under samma förutsättningar som gäller i denna stat för de advokater som är etablerade inom dess territorium.

24 Även kommissionen anser att gemenskapsrätten inte utgör hinder för de ifrågasvarande bestämmelserna. Enligt kommissionen framgår det tydligt av direktivet hur denna del av frågan skall besvaras utan att några fördrag-sbestämmelser behöver åberopas. I artikel 4.1 i direktivet anges uttryckligen att den verksamhet i samband med företräddandet av en klient som en advokat utövar utomlands i varje värdmedlemsstat skall utövas i enlighet med de villkor som fastställts för advokater som etablerat sig i denna stat. Detta gäller även de regler som rör ersättning för advokatkostnader.

Domstolens svar

25 Inledningsvis påpekar domstolen vad beträffar den nationella domstolens bedömning av de ifrågasvarande bestämmelserna i förhållande till artikel 12 EG att det framgår av fast rättspraxis att denna bestämmelse — i vilken det allmänna förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet slås fast — endast kan

tillämpas självständigt i situationer som omfattas av gemenskapsrätten, men för vilka det inte har föreskrivits några särskilda regler om icke-diskriminering i fördraget (se dom av den 26 november 2002 i mål C-100/01, Oteiza Olazabal, REG. 2002, s. I-10981, punkt 25).

- 26 Vad beträffar friheten att tillhandahålla tjänster har denna princip genomförts och konkretiserats genom artikel 49 EG (dom av den 28 oktober 1999 i mål C-55/98, Vestergaard, REG 1999, s. I-7641, punkt 17). Anledning saknas därför att ta ställning till tolkningen av artikel 12 EG.
- 27 Enligt artikel 49 EG är inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen förbjudna. Det kan inte uteslutas att fastställandet av en övre gräns för ersättningsgilla kostnader för en advokat som är etablerad i en medlemsstat, innebärande att de inte kan överstiga de ersättningsgilla kostnaderna för advokater i en annan medlemsstat, kan göra det mindre attraktivt för advokater att tillhandahålla tjänster över gränserna, för det fall de förstnämnda kostnaderna är högre än enligt taxan i den sistnämnda staten.
- 28 I artikel 50 tredje stycket EG föreskrivs dock att den som tillhandahåller en tjänst utomlands får utöva sin verksamhet i det land där tjänsten tillhandahålls ”på samma villkor som landet uppställer för sina egna medborgare”.
- 29 Såsom kommissionen har framhållit har denna bestämmelse förtydligats inom det ifrågavarande området genom direktivet. I artikel 4.1 i direktivet föreskrivs att företräddandet av en klient i rätten i en annan medlemsstat skall utövas ”i enlighet med de villkor som fastställts för advokater som etablerat sig i denna stat” med undantag för ”eventuella villkor som kräver bosättning eller registrering hos en yrkesorganisation i denna stat”. Dessutom anges i artikel 4.2 att de regler för

yrkesmässigt uppförande som gäller i värdmedlemsstaten skall iakttas vid utövandet av denna verksamhet.

30 Härav följer, såsom generaladvokaten har betonat i punkt 42 i sitt förslag till avgörande, att gemenskapslagstiftaren således har ansett att alla villkor och regler som är i kraft i värdmedlemsstaten förutom de som uttryckligen nämns som undantag, kan tillämpas på tjänster som advokater tillhandahåller över gränserna. Härav följer att även ersättningen för kostnader för en advokat som är etablerad i en medlemsstat kan regleras av bestämmelser som är tillämpliga på advokater etablerade i en annan medlemsstat. Denna slutsats är för övrigt den enda som innebär att principen om förutsägbarhet och därmed rättssäkerhet respekteras i förhållande till en part som deltar i ett mål och sålunda löper risken att tvingas bära motpartens kostnader om målet förloras.

31 Således skall den första delen av tolkningsfrågan besvaras så att artiklarna 49 EG och 50 EG samt direktivet skall tolkas så att de inte utgör hinder för en regel i en medlemsstats rättspraxis enligt vilken den tappande partens skyldighet att ersätta den vinnande partens kostnader för tjänster som tillhandahållits av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat är begränsad till det belopp som det skulle ha kostat att anlita en advokat som är etablerad i den förstnämnda staten.

Den andra delen av tolkningsfrågan avseende ersättningen för extra kostnader för en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen

32 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att, vad beträffar den andra delen, få klarhet i huruvida artikel 49 EG och direktivet skall tolkas så att de utgör hinder för en regel i en medlemsstats rättspraxis enligt vilken den part som vinner

ett mål där den företräts av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat inte utöver ersättningen för kostnaderna för denna advokat även kan få ersättning från den tappande parten för kostnaderna för en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen och vilken det enligt den nationella lagstiftningen varit nödvändigt att anlita för att samråda med den förstnämnda advokaten.

Yttranden som inkommit till domstolen

- 33 Den tyska regeringen har anfört att den omständigheten att anlita av en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen medför extra kostnader i ett mål följer av artikel 5 i direktivet och inte utgör en inskränkning av friheten att tillhandahålla tjänster. Friheten att tillhandahålla tjänster innebär inte att en part i ett mål "kostnadsfritt" kan ta hjälp av två advokater, särskilt med tanke på att det också finns vissa typer av nationella förfaranden där den tappande parten inte åläggs att ersätta några kostnader alls. Eftersom den advokat som är verksam vid den behöriga domstolen alltid skall betalas av sin klient leder den omständigheten att den tappande parten inte är skyldig att ersätta motparten för kostnaderna för denne advokat inte till någon diskriminering av den advokat som är etablerad i en annan medlemsstat.
- 34 När det gäller den andra delen av frågan har den tyska regeringen i övrigt hänvisat till de argument som den redan har framfört avseende den första delen.
- 35 Kommissionen är av motsatt uppfattning och har gjort gällande att om den nationella rätten innehåller ett krav på att en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen skall anlitas är den part som förpliktas att ersätta den

vinnande partens advokatkostnader även skyldig att ersätta kostnaderna för anlitaandet av den inhemska advokaten. Detta framgår indirekt av direktivet och därför behöver fördragets bestämmelser knappast återopas.

Domstolens svar

36 Domstolen konstaterar att den omständigheten att den part som har vunnit en tvist och som har företrätts av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat inte också kan få ersättning av den tappande parten för kostnaderna för den vid den behöriga domstolen verksamma advokaten som anlitas, med motiveringen att sådana kostnader inte betraktas som nödvändiga, kan göra det mindre attraktivt för advokater att tillhandahålla tjänster över gränserna. Detta kan ha en avskräckande effekt och skada konkurrensställningen för advokater från andra medlemsstater.

37 Det är riktigt att det i direktivets artikel 5 anges att, utan att det för den skull ges några preciseringar om de advokatkostnader som detta för med sig, medlemsstaterna kan kräva att advokater som är etablerade i andra medlemsstater arbetar i samråd med en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen. Förbundsrepubliken Tyskland har använt sig av denna möjlighet genom antagandet av 28 § EuRAG.

38 Till följd av vissa harmoniseringsåtgärder är det således obligatoriskt att anlita en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen och parterna saknar möjlighet att påverka detta, vilket framgår av 28.3 § EuRAG i vilken det föreskrivs att om inget annat avtalats mellan de berörda, skall det inte anses föreligga något avtalsförhållande mellan den inhemska advokaten och klienten.

- 39 Det går dock inte att på grundval av detta krav sluta sig till att den olägenhet som det innebär att anlita en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen, det vill säga de extra kostnader detta medför, automatiskt och i samtliga fall skall drabba den part som har använt sig av den advokat som är etablerad i en annan medlemsstat, oberoende av huruvida denna part har vunnit målet eller inte. Tvärtom innebär kravet på att anlita en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen att de kostnader som detta ger upphov till är nödvändiga för att parterna skall företräddas på vederbörligt sätt i rätten. Att generellt utesluta dessa kostnader från det belopp som den tappande parten skall erlægga, skulle straffa den vinnande parten, vilket skulle leda till att, såsom generaladvokaten har framhållit i punkt 70 i sitt förslag till avgörande, medborgarna avskräcktes från att använda sig av advokater som är etablerade i andra medlemsstater. Dessa advokaters frihet att tillhandahålla tjänster skulle därmed begränsas och den harmonisering inom området som påbörjats genom direktivet påverkas negativt.
- 40 Bestämmelserna i fråga kan inte anses vara motiverade av behovet av god rättskipning. Den tyska regeringen har härvid anfört att den tappande parten i en tvist måste skyddas mot överdrivna och oförutsägbara ersättningsyrkanden. Det skall dock konstateras att i den ifrågavarande medlemsstaten är kostnaderna för den advokat som är verksam vid den behöriga domstolen fullkomligt förutsägbara, då de uttryckligen anges i 24a § BRAGO. Då denna advokats verksamhet är relativt begränsad är de kostnader som är knutna till honom dessutom betydligt lägre än kostnaderna för den andra advokaten.
- 41 Härav följer att den andra delen av tolkningsfrågan skall besvaras så att artikel 49 EG och direktivet skall tolkas så att de utgör hinder för en regel i en medlemsstats rättspraxis enligt vilken den part som vinner ett mål där den företräts av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat inte utöver ersättningen för kostnaderna för denna advokat även kan få ersättning från den tappande parten för kostnaderna för en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen och vilken det enligt den nationella lagstiftningen varit nödvändigt att anlita för att samråda med den förstnämnda advokaten.

Rättegångskostnader

42 De kostnader som har förorsakats av den tyska och den österrikiska regeringen samt kommissionen vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 25 juli 2002 har ställts av Oberlandesgericht München — följande dom:

- 1) Artiklarna 49 EG och 50 EG samt rådets direktiv 77/249/EEG av den 22 mars 1977 om underlättande för advokater att effektivt begagna sig av friheten att tillhandahålla tjänster skall tolkas så att de inte utgör hinder för en regel i en medlemsstats rättspraxis enligt vilken den tappande partens skyldighet att ersätta den vinnande partens kostnader för tjänster som

tillhandahållits av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat är begränsad till det belopp som det skulle ha kostat att anlita en advokat som är etablerad i den förstnämnda staten.

- 2) Emellertid skall artikel 49 EG och direktiv 77/249 tolkas så att de utgör hinder för en regel i en medlemsstats rättspraxis enligt vilken den part som vinner ett mål där den företräts av en advokat som är etablerad i en annan medlemsstat inte utöver ersättningen för kostnaderna för denna advokat även kan få ersättning från den tappande parten för kostnaderna för en advokat som är verksam vid den behöriga domstolen och vilken det enligt den nationella lagstiftningen varit nödvändigt att anlita för att samråda med den förstnämnda advokaten.

Jann

La Pergola

von Bahr

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 11 december 2003.

R. Grass

V. Skouris

Justitiesekreterare

Ordförande